

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1978/52

Karar Sayısı:1978/64

Karar Günü:14/12/1978

Resmi Gazete tarih/sayı:31.3.1979/16595

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Solhan Asliye Ceza Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : 8/6/1936 günlü, 3005 sayılı "Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu"nun 8., değişik 9/2., 11. ve 12. maddelerinin ve "3005 sayılı Kanuna göre Cumhuriyet Müddeiumumileriyle Zabitanın Vazifelerini ne suretle Yapacaklarına Dair Talimatname" nin Anayasa'nın 2., 31., 42., 44., 113. ve 132. maddelerine aykırılığı öne sürülmüş ve iptali istenmiştir.

I. OLAY :

26/5/1978 gününde yapılan genel aramada üzerinde kama bulunan sanığın, 3005 sayılı Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu hükümlerine göre yargılanarak 6136 sayılı Yasanın 4., 14., 15. ve Türk Ceza Kanununun 36. maddeleri hükümleri gereğince cezalandırılması istemiyle Solhan Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

İkinci oturumda Mahkeme, kendiliğinden 3005 sayılı Yasanın 8., değişik 9/2., 11. ve 12. maddeleriyle "3005 Sayılı Kanuna göre Cumhuriyet Müddeiumumileriyle Zabitanın Vazifelerini Ne Suretle Yapacaklarına Dair Talimatname" nin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüş ve iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasına karar vermiştir.

III- YASA METİNLERİ

1) İptali istenen yasa hükümleri:

a) 8/6/1936 günlü, 3005 sayılı Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanununun 8. maddesi:

"Madde 8- Maznun yakalandığı günden mahkemeye sevkedileceği sırada çalışma zamanı bitmiş veya herhangi bir tatil gününe tesadüf etmiş ise Cumhuriyet Müddeiumumisi mahkemeyi hemen çalışmaya davet edebileceği gibi sanığın mahkemeye şevkini ertesi güne de bırakabilir.

Şu kadar ki Cumhuriyet Müddeiumumisi tarafından dördüncü maddede yazılı sebepten dolayı sanığın mahkemeye şevki ertesi güne bırakılmış ise yukarıki fıkrada yazılı sebeple de olsa sanığın mahkemeye şevki ikinci bir teahhura uğratılamaz."

b) Aynı Yasanın 27/6/1938 günlü, 3498 sayılı Yasayla değiştirilen 9. maddesinin ikinci fıkrası :

"Mahkemece duruşmanın bir celsede bitirilmesi lâzımdır. Şu kadar ki kanuni zaruretler dolayısıyla işin bir celsede karara bağlanması mümkün olmazsa, duruşma bu imkansızlığı doğuran noksanların en çabuk vasıtalarla ikmali için lâzım gelen müddet göz önünde tutularak ona göre başka bir güne tehir edilebilir."

c) Aynı Yasanın 11. Maddesi :

Esas Sayısı:1978/52
Karar Sayısı:1978/64

"Madde 11- Duruşma bir celsede neticelenmeyip de başka güne bırakılacaksa Cumhuriyet müddeiumumisi tarafından hakkında tevkif müzekkeresi verilmiş olan sanığın kefaletle veya kefaletsiz tahliyesine mahkemece karar verilebilir. "

d) Aynı Yasanın 12. Maddesi :

"Madde 12- Sanığın isteği üzerine mahkeme müdafasını hazırlamak için en çok üç günlük mühlet verir."

2) Dayanılan Anayasa Maddeleri :

"Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, lâıyk ve sosyal bir hukuk devletidir."

"Madde 31- Herkes, meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak, iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz."

"Madde 42- Çalışma herkesin hakkı ve görevidir.

Devlet, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının, kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmayı destekler; işsizliği önleyici tedbirleri alır.

Angarya yasaktır.

Memleket ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda vatandaşlık ödevi niteliği alan beden veya fikir çalışmalarının şekil ve şartları, demokratik esaslara uygun olarak kanunla düzenlenir. "

"Madde 44- Her çalışan dinlenme hakkına sahiptir.

Ücretli hafta ve bayram tatili ve ücretli yıllık izin hakkı kanunla düzenlenir."

Madde 113- Bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler. Yönetmelikler Resmî Gazete ile yayımlanır."

"Madde 132- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlarına göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve Yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

IV. İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 29/6/1978 gününde Kani Vrana, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Şekip Çopuroğlu, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, Ahmet Erdoğan, Hasan Gürsel, Osman Tokcan, Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer, Nihat O.

Esas Sayısı:1978/52
Karar Sayısı:1978/64

Akçakayalıoğlu, Ahmet H. Boyacıoğlu, Necdet Darıcıoğlu'nun katılmasıyla yapılan ilk inceleme toplantısında aşağıdaki sorunlar üzerinde durulmuştur:

Anayasa'nın değişik 151. maddesinde "Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır" kuralına yer verilmiş ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Yasanın 27. maddesinde de bu kural başka bir biçimde yinelenmiştir.

Anayasa'ya aykırılık savlarının Anayasa Mahkemesi'ne getirebilme yolunu mahkemelere açık tutan bu düzenin işleyebilmesi, ortada somut bir olayın yani görülmekte olan belli bir davanın bulunması, Anayasa'ya aykırılığı öne sürülen yasa ya da 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Yasanın geçici 5. maddesinin üçüncü fıkrasında belirlendiği üzere Yasa adını taşımamakla birlikte Kanun niteliğinde olan metin hükümlerinin bu davada uygulanma durumunda olması ve mahkemenin aykırılık savını ciddi görmesi ya da kediliğinden o hükümleri aykırı bulması gibi koşulların gerçekleşmesine bağlıdır.

Mahkemenin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptalini istediği "3005 sayılı kanuna göre Cumhuriyet Müddeiumumileriyle Zabıtanın Vazifelerini ne suretle yapacaklarına Dair Talimatname" bir yasa olmadığı gibi yasa niteliğinde bir metinde değildir. Anayasa Mahkemesinin görev alanına bu tür idari işlemlerin denetlenmesi girmediğinden bu metnin iptaline yöneltilen başvurma reddedilmelidir.

3005 sayılı Yasanın Anayasaya aykırılığı öne sürülen 8., 9/2., 11. ve 12. maddeleri hükümlerine gelince, görülmekte olan davada bu maddelerden yalnız 9. maddenin ikinci fıkra hükmünün uygulanma durumunda olduğu açık bulunduğundan işin esası hakkındaki incelemenin de yalnız bu fıkra açısından yapılması, öteki hükümlere ilişkin itirazın başvuran mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmesi gerekmektedir.

Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer ve Nihat O. Akçakayalıoğlu 9. maddenin ikinci fıkrasının davada uygulanma durumunda olmadığını; Sekip Çopuroğlu, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu sözü edilen 8. maddenin; Abdullah Öner, Şekip Çopuroğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu 12. maddenin de davada uygulanma durumunda olduğunu öne sürmüşlerdir.

Böylece yapılan ilk inceleme sonucunda aşağıdaki karar alınmıştır.

"1- (3005 sayılı Kanuna göre Cumhuriyet Müddeiumumileriyle Zabıtanın Vazifelerini ne suretle Yapacaklarına Dair Talimatname) nin Anayasaya aykırı olduğu yolundaki itirazın, Anayasa Mahkemesinin görevine girmediğinden reddine oybirliğiyle,

2- 8/6/1936 günlü, 3005 sayılı Yasanın 8., 11. ve 12. maddelerinin davada uygulanma olanağı bulunmadığından başvuranın, itirazda bulunan Mahkemenin yetkisizliği yönünden reddine, 8. maddede Sekip Çopuroğlu, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşı oylarıyla ve oyçokluğuyla, 11. maddede oy birliğiyle, 12. maddede Abdullah Öner, Şekip Çopuroğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile,

3- İşin esasının aynı Kanunun değişik 9. maddesinin ikinci fıkrası yönünden incelenmesine, Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla 29/6/1978 gününde karar verildi." .

V. ESASIN İNCELENMESİ:

Esas Sayısı:1978/52
Karar Sayısı:1978/64

İşin esasına ilişkin rapor iptali istenen yasa kuralı, Anayasaya aykırılık savına dayanak gösterilen Anayasa kuralları, bunlarla ilgili gerçekler ve başka yasama belgeleri, konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

8/6/1936 günlü, 3005 sayılı "Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu'nun, 3498 sayılı Yasa ile değişik 9. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğu öne sürülmektedir.

İtiraz konusu kuralın sağlıklı bir biçimde Anayasa'ya uygunluk denetiminden geçirilebilmesi için söz konusu 9. maddenin bütünü ile ele alınmasında yarar görülmüştür. Bu maddenin tümü şöyledir:

"Madde 9- Vazifeli Mahkeme, Cumhuriyet Müddeiumumisi tarafından sevk edilir edilmez başka işlere tercih ederek maznunun duruşmasına başlar.

Mahkemece duruşmanın bir celsede bitirilmesi lâzımdır. Şu kadarki kanuni zaruretlere dolayısıyla işin bir celsede karara bağlanması mümkün olmasa duruşma, bu imkansızlığı doğuran noksanların en çabuk vasıtalarla ikmal için lâzım gelen müddet gözönünde tutularak ona göre başka bir güne tehir edilebilir.

Ağır ceza mahkemesinin vazifesine giren meşhud cürümlerde mahkeme, umumi hükümlere göre takibat yapılması lüzumuna kanaat getirirse bu dairede takip edilmek üzere evrakın Cumhuriyet Müddeiumumiliğine tevdiine re'sen dahi karar verebilir. Bu karar katidir."

Maddenin birinci fıkrasında, suçüstü hükümlerine göre yapılacak yargılamada duruşmanın önceliği kurala bağlanmıştır. Buna göre, mahkeme, söz konusu Yasanın kapsamına giren bir iş önüne geldiğinde, 9. maddenin birinci fıkrası buyruğunu göz önüne almak ve o işe öncelikle bakmak zorundadır.

9. Maddenin itiraz konusu ikinci fıkrasının birinci tümcesinde yer alan, duruşmanın bir oturumda bitirilmesi kuralı aslında Ceza Yargılamaları Usulü Yasasından kaynaklanmaktadır. Gerçekten söz konusu Yasanın 219. maddesinin birinci fıkrasında "Duruşma ... ara vermeksizin cereyan eder" 207. maddesinin 2. fıkrasında da "duruşmanın bir günde bitmeyeceği anlaşılırsa..." denilmektedir. Bu durumda itiraz konusu fıkra ile yeni bir kural düzenlenmiş olmayıp, temel kural genel anlamda yinelenmiş bulunmaktadır. İtiraz konusu fıkranın ikinci tümcesi, duruşmanın bir oturumda bitirilememesi olasılığını da gözönünde tutarak, yasal zorunluklar nedeniyle işin bir oturumda karara bağlanamaması halinde duruşmanın, Yasanın konuluş amacına uygun bir güne ertelenmesini öngörmektedir.

9. maddenin üçüncü fıkrası ise, ağır ceza mahkemesinin görevine giren meşhud suçlara ilişkin kimi kuralları içermektedir.

Söz konusu 9. maddenin ikinci fıkrası hükmünün Anayasa'ya aykırı olup olmadığı sorunu :

1- Anayasa'nın 31. maddesi açısından inceleme :

İtiraz yoluna başvuran mahkeme; Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal durumla doğa koşullarının duruşmanın bir oturumda bitirilmesine olanak vermediğini, kimi ilçelerde avukat veya dava vekili bulunmadığını, bu koşullarda sanığın hemen mahkemeye çıkarılarak duruşmanın bir oturumda bitirilmesini istemenin doğru olmadığını, 3005 sayılı Yasanın 12. maddesiyle, sanığa savunmasını hazırlamak için tanınan üç günlük sürenin az olduğunu, bu nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 31. maddesiyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğünü zedelediğini ileri sürmektedir.

Esas Sayısı:1978/52
Karar Sayısı:1978/64

Bu savı benimsemeye olanak yoktur. Çünkü, 9. maddenin ikinci fıkrası, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun duruşmaya ve müdafî tayinine ilişkin genel kurallarında bir değişiklik yapmış değildir. Bu hükümle duruşmanın bir oturumda bitirilmesi buyurulmakla birlikte olanaksızlık halinde de duruşmanın başka bir güne ertelenebileceği öngörülmektedir.

Davanın görüldüğü yerde bulunsun bulunmasın, bir müdafî tayin edilmesi ve bunun için de duruşmanın ertelenmesi yolundaki istekler, söz konusu hükümle engellenmiş değildir. Mahkeme böyle bir durumda savunma hakkının kullanılabilmesini sağlamak için duruşmayı, Yasanın amacına uyan yakın bir güne ertelemek durumundadır.

Yeri gelmişken şu yönün de belirtilmesinde yarar vardır.

Anayasa Mahkemesinin 8/7/1971 günlü, 1971/28-64 sayılı kararında da açıklandığı gibi (Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, Sayı 10, Sayfa 32) 3005 sayılı Yasanın uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin yasalara aykırı kuralları kapsamaksı ya da sözü edilen Kanuna göre yapılan çalışmalar için ne yolda ödeme yapılacağına ilişkin esasların Bakanlar Kurulunca henüz kararlaştırılmamış olması gibi yönetime ilişkin konuların Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetki alanı dışında kaldığından, ister yönetmelikte ister Bakanlar Kurulu Kararnamesinde yasalara aykırı kuralların veya ilkelerin yer alması ya da bu yolda henüz bir saptama yapılmamış olması, Anayasa'ya aykırı bir yönü olmayan bir yasa hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğunun kabulü için bir neden sayılamaz.

Bu nedenlerle, 9. maddenin ikinci fıkrasının Anayasa'nın 31. maddesine uymayan bir yönü bulunmadığı gibi Anayasa'nın öteki maddelerine de aykırılığı saptanamamış olduğundan itirazın reddine karar verilmelidir.

SONUÇ:

İtiraz konusu 8/6/1936 günlü, 3005 sayılı "Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu"nun 27/6/1938 günlü, 3498 sayılı Yasa ile değiştirilen 9. maddesinin ikinci fıkrası hükmünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve başvurunun reddine,

14/12/1978 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan
Şevket Müftügil

Başkanvekili
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Erdoğan

Üye
Osman Tokcan

Üye

Üye

Üye

Esas Sayısı:1978/52
Karar Sayısı:1978/64

Rüştü Aral

Muammer Yazar

Adil Esmer

Üye

Nihat O. Akçakayalıoğlu

Üye

Nahit Saçlıoğlu

Üye

Hüseyin Karamüstantiköglü

Üye

Kenan Terzioğlu

Üye

Necdet Darıcıoğlu

Üye

Bülent Olçay

KARŞIOY YAZISI

Sanık hakkında 3005 sayılı Yasa hükümlerine göre kamu davası açıldığı ve Mahkemenin sözü edilen Yasa çerçevesinde işe elkoyarak yargılamaya başladığı ihtilafsızdır. Yargılama anılan Yasa hükümleri dairesinde sürdürüleceğine göre, söz konusu Yasanın 8. ve 11. maddeleri hükümlerinin de bu davada uygulanma durumunda olduğunu kabul etmek gerekir. Söz gelimi duruşma bir celsede bitirilememiş ve Mahkeme Anayasa'ya aykırılık savında bulunarak Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

Bu nedenlerle 3005 sayılı Yasanın 8. ve 11. maddeleri hükümlerini bu davada uygulanma durumunda görmeyen çokluk kararına karşıyım.

Başkanvekili

Ahmet H.
Boyacıoğlu